

19. ledna 2023

Statutární město Olomouc

Doručeno 26.01.2023 09:16

Listy 1 Přílohy 1

li/sv: Druhy příloh. projekt

SMOL/028359/2023

smoles8c12e0ac

Odbor cestovního ruchu, kultury a sportu,

Radim Schubert, vedoucí oddělení kultury

Věc:

Žádost o individuální dotaci z rozpočtu Statutárního města Olomouce v roce 2023 na pokračování výroby koprodukčního audiovizuálního díla s pracovním názvem „12. století – svět olomouckého biskupa Zdíka“.

Žadatel: Mgr. Theodor Mojžíš – VIDEO THEO, Netušilova 15, Prostějov 796 01

IČO: 44049668,

DIČ: CZ 520914131

Číslo účtu 517 144 701/ 0100

Tel. 602 761 580, postmaster@videotheo.cz

Požadovaná částka pro rok 2023 činí -140 000,-Kč

Realizace projektu

Výroba dokumentárního díla byla plánovaně rozložena do let 2021 a 2022 s cílem zachytit postup rekonstrukčních prací ve Zdíkově paláci a výstavu k tématu.. V roce 2021 byly splněny veškeré činnosti a bylo zasláno Statutárnímu městu Olomouc vyúčtování prvního roku filmových prací. Konec roku 2022 byl pak původním termínem dokončení celého koprodukčního dokumentárního díla - včetně rekonstrukce Zdíkovy paláce a vernisáže výstavy.

Je skutečností, že stavební práce na rekonstrukci olomouckého Zdíkovy paláce nebyly dokončeny ve stanoveném termínu stejně jako vybudování nových výstavních prostor věnovaných historii svatováclavského návrší. Došlo tím k řadě nutných dramaturgických a výrobních změn ve výrobě snímku a dokončení dokumentárního projektu se tak muselo přesunout až na konec roku 2023. Změnami v harmonogramu prací včetně realizace nutných změn ve scénáři i ve vlastním natáčení vznikla potřeba dofinancování výroby dokumentu. S ČT byly tyto skutečnosti včetně posunutí dokončení výroby zohledněny dodatkem koprodukční smlouvy č. VYR222-00160/562.

Celkový rozpočet díla

(předpoklad a skutečnost, finanční vklady rozloženy do let 2021, 2022, 2023)

Finanční vklad

(tučně uvedena skutečnost, původní předpoklady financování uvedeny v rozpočtu kurzívou)

Česká televize - 1 120 000; Kč

VIDEO THEO - 355 000; Kč (vlastní vklad)

Finanční partneři Theodor Mojžíš - VIDEO THEO

	rok 2021	rok 2022	žádosti rok 2023
St. město Olomouc	115 000 skut. 115 000	115 000 skut. 20 000	140 000
Olomoucký kraj	115 000 skut. 50 000	115 000 skut. 80 000	140 000
MUO	120 000	110 000	40 000
Arcibiskupství olomoucké	70 000	70 000	

CELKEM PŘEDPOKLAD - 2 430 000, Kč

Dokument přímo navazuje na střeoevropskou tematiku televizních snímků z olomouckého prostředí - Ke slávě a chvále, Nový obraz světa se rodil i na Hané, Olomoucké baroko, Od Tiziana po Warhola, Ivan Theimer – Cesta světla, Barokní velmož. Průvodce Jaroslav Plesl, kamera Ivo Popek, scénář a režie Theodor Mojžíš.

Popis projektu

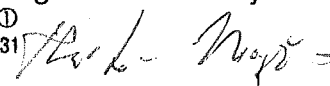
Snímek „12. století – svět olomouckého biskupa Zdika“ realizovaný ve spolupráci České televize a VIDEO THEO ve stopáži 52' min. má ambici uchopit rozměr osobnosti olomouckého biskupa, diplomata a intelektuála Jindřicha Zdika (asi 1083 – 1150). V době křížáckých výprav patřil Zdík k významným Evropanům a má nezastupitelné místo při formování české státnosti v církevním i politickém směřování.

Zdík ze své pozice často vstupoval do nezřídka vypjatého dění mezi českými a moravskými knížaty, do mocenských sporů jednotlivých členů historicky jediného českého vládnoucího rodu. V jeho době se rozhodovalo o osudu územních celků i o postavení a zakotvení církve v tehdejší světě. 12. století bylo časem svatého zápalu a tvrdě, někdy až krutě prosazovaných mocenských ambicí. Zdík patří k nejstarším osobnostem, které lze reálně uchopit. Olomoucký biskup díky svým osobním vazbám na papežský Řím a na Římskou říši (později Svatá říše římská národa německého) působil v řadě diplomatických misí v evropském měřítku. Byl zastáncem opravných hnutí uvnitř církve. Stýkal se s papeži, biskupy, významnými evropskými mysliteli, králi i císaři. Zpracování tématu podporuje skutečnost, že v roce 2021–2023 proběhne **rekonstrukce Zdíkova paláce** v Olomouci, cenného dokladu románského stavitelství ve střední Evropě. Propojení života preláta 12. století s dnešním pojetím architektury, památkové péče i moderního muzejnictví nabízí řadu inspirací a mnohá východiska.

Děkuji vám za vyřízení žádosti a přeji dobrý letošní rok.

VIDEO THEO Mojžíš Theodor
Národního 15, Prostějov 796 01 ☎
IČO: 44049668, DIČ: CZ520914131

Mgr. Theodor Mojžíš

Přílohy:

1. Námet dokumentu „12. století – svět olomouckého biskupa Zdíka“
2. Oceněné dokumenty
3. Lokality

Ad 1

12. století – svět olomouckého biskupa Zdíka

1. Zdík politik, diplomat, církevní hodnostář

Zdík byl politický poradce a diplomat ve službách českých panovníků knížat Soběslava I. a Vladislava II. Jeho původ neznáme. Existují teorie, které nejsou prokázány (otec Kosmas, matka Božetěcha, příslušník rodu Přemyslovců, syn kanovníka Magnuse atd.). Nevíme nic o jeho mládí a studiích. Skutečnost, že byl strýcem

pražského biskupa Daniela I. (v období 1148 - 1167) naznačuje, že pocházel z okruhu osob vznikající inteligence okolo svatovítské kapituly, nositelů svatováclavské ideologie. První doložený záznam ze Zdíkova života (kněžské svěcení první cestě zřejmě předcházelo) je právě v **Kosmově Kronice české** datovaný rokem **1123**. První **poutní cesta** čtyřicátníka Zdíka do Jeruzaléma (od první křížácké výpravy byl již více jak dvacet let v držení křesťanů) byla provázena mnoha útrapami. Kosmas doslovně píše, že „*v měsíci březnu putoval předák Dlúhomil, Humprecht, Gilbert a Jindřich, jinak Zdík a jiní s nimi do Jeruzaléma. Někteří se v listopadu vrátili, někteří zahynuli. Předák Dlúhomil zemřel za návratu 8. července, podobně i Berthold, služebník mého syna Jindřicha*“ (kniha 3, 51. kapitola). Bude k dispozici **Budyšínský rukopis** nejstarší zachovaná verze Kosmovy kroniky z přelomu 12. a 13. století. Dar Wilhelma Piecka československým soudruhům je dnes uložený v Národním muzeu – existuje archivní snímek z padesátých let. 8. února. **1125** v bitvě pod Chlumcem porazil Soběslav I. (nový kníže na trůně Pražského hradu) pod kopím sv. Václava a praporcem sv. Vojtěcha vojsko saského vévody a nového krále římské říše Lothara III. Toho pozval do Čech nejstarší z knížecího rodu olomoucký údělník Ota. Ota I. Sličný se cítil volbou a nerespektováním testamentu Břetislava I. o nástupnictví na pražský stolec poškozen. Ota v bitvě padl a Lothar III. pak přijal Soběslavovu nabídku ke smíru. Zdík spjatý s pražským prostředím se **ve sporu o trůn přiklonil k Soběslavovi**, byť mu „oprávněné“ nároky nejstaršího člena rodu Oty musely být zřejmé. Je jasné, že tímto činem zcela ztratil přízeň moravských údělných knížat. Je faktem, že tak jako název „Přemyslovci“ je i pojmenování svěřeného území do správy termínem úděl (údělné kníže) mnohem novější. Až v roce 1835 jej Josef Jungmann převzal z ruštiny a zařadil do česko - německého slovníku. Po zvolení **olomouckým biskupem v březnu 1126** byl Zdík ve Wormsu ve svých 43 letech dne 3. října vysvěcen mohučským arcibiskupem. O jeho silném postavení a sepětí se Soběslavem I. svědčí skutečnost, že **vysvěcení rotundy na Řípu** (sv. Václava a sv. Jiří), místa spojeného s tradicí příchodu Čechů bylo Soběslavem I. svěřeno jemu a ne pražskému biskupovi (pozdní podzim 1126, akt zaznamenán Kanovníkem vyšehradským). Byl to Zdíkův první doložený biskupský počin.

2. Morava a česká knížata – Zdíkova role

Abychom pochopili jednání knížete Soběslava I. a důvod, proč právě do Olomouce posílá schopného a loajálního Zdíka, musíme se podívat do vzdálenější moravské minulosti. Kam, proč a kdy se vlastně vytratila slavná mojmírovská říše? Co bylo příčinou zániku? Bylo to chudnutí jejich elit? Nebo vpád Maďarů?

A jak příběh Zdíka a knížecí (přemyslovské) Moravy a souvisí s odkazem Velké Moravy? Kontinuitu nacházíme především v podobě církevní správy (od Konstantina a Metoděje) a posléze časem již téměř přerušené křesťanské tradice až k žádosti českého knížete Boleslava I. o obnovení moravské diecéze - někdy před rokem 968.

Morava nemá vlastní kroniku. Vědomí české strany o historii Moravy je obsaženo v prvních dvou kapitolách díla z konce 10. století autorsky spojovaného s Kristiánem, bratrem knížete Boleslava II. Tzv. Kristiánova legenda popisuje návaznost na cyrilometodějskou tradici. V českém prostředí ustoupila do pozadí - nejen vlivem Kosmovy kroniky. Dalším zásadním faktorem je seniorát knížete Břetislava před rokem 1055 I. a z něj plynoucí příliv urozených Čechů do moravského prostředí. Posléze je to téměř vždy napjatý vztah mezi centrem a periferií, mezi Pražským hradem a moravskými provinciemi a především mezi jednotlivými členy samotného panovnického rodu. V těchto otázkách a v jejich souvislostech musíme **hledat základní podstatu dění** odehrávajícího se v čase Zdíkova olomouckého působení.

3. Druhá pouť do Jeruzaléma

Zásadní událostí Jindřichova života byla jeho druhá pouť do Jeruzaléma roku **1137**. S doprovodem vyrazil počátkem ledna, ale zdržení v Konstantinopoli způsobilo, že velikonoční týden (4. až 11. duben) poutníci nestihli. Ostatní se po kratším pobytu ve Svatém městě vrátili do Čech, ale Zdík zůstal celý rok. Nějaký čas se účastnil života v regulované kapitule patriarchova katedrálního chrámu Božího hrobu. Seznámil se s řeholí sv. Augustina. Hlavní pilíře učení - půst a zachovávání mlčení praktikoval i po návratu lodí domů. Byl stoupencem celibátu.

Na cestách se seznámil s tehdy moderním **premonstrátským řádem** (Norbert z Xanten). Premonstráti mu byli svojí duchovní orientací bližší - především zaměřením na vzdělání a duchovní správu. Řádu dal přednost i před dalším nově se rozvíjícím přísně kontemplativním řádem cisterciáků (Bernard z Clairvaux), který se vyčlenil z benediktýnů. Na Moravu se vrátil v roce **1138** se vzácnou **relikvií**, částí Svatého kříže, kterou dostal od jeruzalémského patriarchy Viléma z Messines. S relikvií Vilém vyrazil do boje proti mohamedánům. Částička Svatého kříže se stala součástí olomouckého kapitulního pokladu.

Rok **1139** byl opět cestovní, Zdík se vypravil na pokyn papeže Inocence II. do Říma. V dubnu se účastnil závěru II. lateránského koncilu (manželství kleriků neplatná, zákaz samostřilů mezi křesťany, dořešení schizmatu). Zdík byl celý život fyzicky zdatný. Byl podnikavý a ambiciózní. Roku **1140** dostavěl chrám sv. Václava v Olomouci a za účasti Soběslava I. ho vysvětil. O rok později při něm založil kapitolu o dvanácti

kanovnících. Začlenil do ní majetky moravských hradských kostelů (Olomouc, Přerov, Spytihněv, Znojmo, Brno, Břeclav). Z představených kostelů se stali olomoučtí kanovníci s titulem arcijáhena. Ze závislosti na světských feudálech tímto vyvázal majetek i církevní osoby. Soupis majetků je mimořádně cenný zdroj středověkého místopisu Moravy. Soběslav I. v únoru umírá. Na trůn nastoupil mladý Vladislav II. Starší členové rodu přemyslovského rodu Vratislav Brněnský a Konrád Znojemský s „oprávněnými“ nároky opět neuspěli.

4. Umění a svět olomouckého biskupa

První olomoucké **skriptorium** založil Zdik roku **1138**, pravděpodobně sídlilo ještě u jeho původního biskupského kostela sv. Petra. Dochovaly se originály dvou zásadních listin (přenesení sídla, zřízení nové kapituly). Známe dokonce jména – kaligrafa Hildeberta a pomocníka Everwina. Nejvýznamnějším dílem je z této doby **olomoucký kolektář** (dříve olomoucké horologium). Písařem byl „skriptor R“, z benediktinského hradištského okruhu. Jde o liturgický kodex o 161 listech, breviář k denním modlitbám. Originál je uložen ve Stockholmu, k dispozici je digitální forma a bude faksimile. Druhá fáze skriptoria (již u sv. Václava od 1142) se zabývala především opisováním rukopisů západního křesťanského světa, které konvenovaly s biskupovými zájmy. Zdikovy písemnosti jsou **nejrozsáhlejším souborem úřední povahy u nás** před 13. stoletím. Jindřich tak položil základy i písemnictví a knižní kultuře.

Hudební stránku římskokatolického kultu zprostředkovával latinský bohoslužebný zpěv – gregoriánský chorál, zprvu založený na ústní tradici. Zdikův kolektář je **nejstarším a nejrozsáhlejším pramenem** hudebních forem společné modlitby z našeho prostředí. K dispozici je rekonstrukce vybrané hudebních částí.

5. Zdikův palác, poklad architektury a místo paměti (rekonstrukce)

Zdik začal budovat sídelní a správní centrum diecéze koncem třicátých let 12. století. V duchu svých reformních záměrů pravděpodobně uvažoval o sloučení biskupské a kapitulní rezidence do jednoho areálu. Indicie naznačují, že Zdik někdy okolo roku **1141** vybudoval jeden z nejvyspělejších církevních areálů v celé střední Evropě. Je nesporné, že Zdikem založená „cesta ke vzdělanosti“ vedla ve svém důsledku k rozvoji středověkého myšlení od olomoucké scholasterie při Svatováclavské katedrále až k založení olomoucké univerzity roku 1573. Proces rekonstrukce umožní sledovat nejen zásadní památkové a stavební postupy, ale především propojit současný svět v jeho rozmanitosti se světem minulým.

Natáčení začíná zachycením současného stavu a končí otevřením Zdíkovy paláce po rekonstrukci včetně instalace expozice uvnitř objektu. Bude připomenuta idea celé proměny návrší - zásadní vklad prof. Zatloukala a arcibiskupa Graubnera. Vize společné cesty církve a státu na Svatováclavském náměstí je funkční, živá a respektovaná. Nebývá to časté.

Součástí budou animace komplexu svatováclavské katedrály v románské podobě, předpokládám maximálně pět krátkých ucelených sekvencí.

6. Muž mezi Olomoucí a Prahou

Vladislava II. dostali na trůn pražští dvořané okolo velmože Načerata. Jejich cílem bylo mladého Přemyslovce ovládnout. Vladislav II. se nedal. Začaly nepokoje vedené Načeratem a v roce **1142 otevřená vzpoura**. Odbojníci nabídli trůn Konrádovi Znojenskému, k němu se přidali další. Na Vladislavově straně **se Zdík snažil střet uklidnit**. Vyhlásil nad olomouckou diecézí zákaz bohoslužeb (interdikt). Neuspěl a musel odjet z Moravy. Konrád Znojemský vtrhl do Čech a v bitvě u Vysoké (nedaleko Kutné Hory)) Vladislava II. i s bratry Jindřichem a Děpoldem a za přímé účasti Zdíka krvavě porazil. Načerad sice padl, ale Konrád Znojemský oblehl Pražský hrad. Hrad bránil bratr knížete Vladislava II. Děpold. Mezitím se Zdík s Vladislavem II. vydali na bleskovou záchrannou diplomatickou cestu ke králi Konrádovi III. Přesvědčili ho ke vpádu do Čech. A s králem Konrádem III. se Konrád Znojemský nechtěl měřit. Od Prahy ustoupil zpět na Moravu. Pro Vladislava II. byl Zdík oporou. Zato nevraživost moravských úředníků přerostla v nenávist. Zdík musel Olomouc opustit a téměř dva roky prožil v českém prostředí.

7. Strahovský klášter

Pražské pobyty se střídaly s výjezdy za hranice. Po neúspěchu první strahovské kolonie se Zdík upnul k premonstrátům jako k modernímu a papežem uznanému společenství. Zřejmě v roce 1142 se obrátil na generální kapitulu v Prémontré o souhlas s vysláním konventu. Bylo mu vyhověno s tím, že „*biskup moravské církve bude držet nad konventem ochrannou ruku, milovat ho a poskytovat mu podporu*“. Roku **1143** přišli z kanonie Steinfeld v Německu první tři premonstráti. Zdík byl hlavním **inspirátorem klášterního založení** strahovské fundace (tzn. majetku věnovanému k určitému účelu). Se zakladateli Vladislavem II. a kněžnou Gertrudou je zde, podle svého přání, pohřben. Místa hrobu zakladatelů neznáme. Současný klášterní **život svázaný s během času** (odkaz na kolektář) a patrné návaznosti dnešního života řádu na Zdíkovu dobu budou patřit k nosným kamenům dokumentu. Exkluzivita

strahovského prostředí společně s náhledem do života církevní komunity „bílých bratrů“ budou dokumentu dodávat i jistý punc výjimečnosti. Přispívá k tomu i skutečnost, že řád v roce 2021 slaví 900 let svého trvání, přičemž právě Královská kanonie premonstrátů na Strahově je pomyslným duchovním středem světového společenství. Den premonstrátů je stále naplněn modlitbou, mlčením a liturgickým zpěvem.

8. Mistrovská diplomacie

Do poloviny 12. století byli panovníci výlučnými zakladateli klášterů, kostelů, kapitul. V rozporu s kanonickými předpisy se považovali i za její pány. To si někteří církevní reformátoři včetně vzdělaného a inteligentního olomouckého biskupa začali uvědomovat a směřovali své kroky ke zmenšení závislosti kléru na vlivných dobrodincích. Od Konráda III se Jindřichovi podařilo získat (během výjezdu na říšský sněm v Bambergu roku 1144) významné **privilegium**, které **nemělo v českých poměrech obdoby**. Po dlouhých sporech s pražským biskupstvím byl olomouckému biskupství vrácen hrad Podivín (u Břeclavi) včetně práva ražby mincí. Ještě důležitější skutečností vyplývající z dokumentu bylo osvobození lidí od zeměpanských orgánů. Díky této imunitě se olomoucké biskupství stalo samostatným církevně - politickým útvarrem bez vlivu moravských údělníků. Zdík získáním privilegia v důsledku tak vlastně poškodil i české knížecí zájmy. Dodnes nevíme, zdali to bylo jeho záměrem v duchu posílení pozic církve proti vládnoucímu rodu. Zásadní je, že listinu potvrdil s odstupem i Vladislav II. v roce **1146** popř. **1147**. Privilegium určuje postavení olomoucké (arci)diecéze po dlouhá staletí. Od poloviny roku **1144** je Zdík zpět v Olomouci. Vrátil se jako osobnost širokého rozhledu i působnosti. Měl blízko k nejvyšším příčkám Říše, s papežem Luciem II. byli přátelé. Ostatně, jeho manévrovací prostor sahal od Řezna k Rýnu, od Baltu po Řím. Jeho častá nepřítomnost ve své diecézi mu dokonce přinesla počátkem čtyřicátých let papežské varování od Inocence II. „*Nehodí se pro biskupa, ustanoveného Bohem, aby pásł stádo Páně, jestliže vydává vlastní ovce pústu a pastvu poskytuje jiným*“. Přesto udivuje, jak hlubokou stopu Zdík v Olomouci zanechal.

9. Klatba nad Konrádem Znojenským a Vratislavem Brněnským,

Roku 1145 Zdík na pozvání papeže Lucia vyrazil na cestu do Říma. Zdíkův průvod se pravděpodobně nedaleko dnešního Úsobrna (moravsko - české pomezí) setkal s Konrádem Znojenským a Vratislavem Brněnským. Tvářili se přátelsky. V noci Konrád biskupovo **nocležiště přepadl**, dvorec zapálil a vydrancoval, biskupovy průvodce zbil a sebral peníze i výstroj. Zdík se skryl v houští. Odkud ho druhý den náhodný sedlák dopravil do Litomyšle a odsud ho kníže Vladislav II. převezl do Prahy.

Od cesty do Říma neustoupil. Papež Lucius mezitím zemřel. Zdík se tak setkal s Eugenem III., novým papežem. Ten dal na Zdíkovy přimlavy a udělil ochranné privilegium pražskému klášteru sv. Jiří na Pražském hradě. Současně vyhlásil papež klatbu nad moravskými násilníky. Na podzim 1146 vyrazila Vladislavova trestná výprava proti Znojmsku. Území Konráda Znojmského bylo popleněno, ale samotný Konrád ale zůstal podle tehdejší zvyklosti na svém postu. Situace na Moravě se částečně uklidnila - zasáhl papežský legát Guido. V roce **1147** Zdík přijal na říšském sněmu v Řezně papežské pověření k chystané křížácké výpravě, pro kterou agitoval bojovný Bernard z Clairvaux. Do Svaté země Jindřich nakonec nevytáhl, ale v létě toho roku se připojil ke křížovému tažení proti polabským Slovanům, „pohanům“ v Meklenbursku a Pomořanech. Výsledky byly žalostné, rozčarovaného Zdíka vítal lid s kříží v čele s biskupem. Bylo zřejmé, že Sasům šlo víc o podrobení území než o víru Slovanů. Poslední roky života byl již nemocný. Papež Eugen III. ho i v této době zaměstnával diplomatickými úkoly. Jejich přátelský vztah dokumentuje nejlépe dopis Eugena III. z října **1149**. „*Je nám velmi zatěžko, že zachvácen stářím nevěříš, že budeš dlouho živ, což bychom ti naopak velmi přáli. Doufáme pak v Pánu, že s jeho pomocí ještě uzříme tvou tvář... Na tvou nemoc posíláme dobrý lektvar*“. Jindřich Zdík zemřel 25. února **1150** v Golčově Jeníkově.

AD 2 Oceněné dokumenty, scénář, režie (výběr)

- **Nový obraz světa se rodil i na Hané**, 2005, Academia film Olomouc, Cena hejtmána olomouckého kraje
- **Doktor Pomahač**, 2012, Academia film Olomouc, Cena diváka
- **Architekt Josef Hoffmann**, 2013, Nejvyšší ocenění Kraje Vysočina
- **Javoříčko**, 2010 a **Barokní velmož**, 2019, Ceny olomouckého kraje za výjimečný počin v oblasti filmu, rozhlasu a televize

AD 3 Lokality – natočené tučně

Svatováclavské návrší v Olomouci, centrální Olomouc, Doksany, Pražský hrad, Strahovský klášter,, Vyšehrad, Říp, Znojmo, Pustiměř, Jeruzalém, Velká Morava, Kopčany, Tismice, Jakub u Kutné Hory, Řeznovice, Budeč, Přimda, Flossenbourg, Starý Plzenec, Milevsko, Řezno, Worms, Vyšší Brod, Řím, česká krajina,

19. ledna 2023

